

seringen van biedingen mogelijk moeten zijn mits de inschrijvers gelijk en op loyale wijze behandeld worden en zonder dat dit tot een wijziging van de inschrijving mag leiden. Feitelijk is dit arrest naar mijn mening niet meer dan een uiting van een evenredigheidstoets. Een echt antwoord op de eerste vraag is daarmee echter nog niet gegeven nu die vraag ziet op een bepaling van nationaal recht die tot een evenredigheidstoets dwingt. Nader bezien kan de beantwoording van die vraag van groot belang zijn voor de aanbestedingspraktijk. Indien het antwoord van het Hof zal luiden dat voor een dergelijke vaste evenredigheidstoets in het licht van het Unierecht geen ruimte is, zullen de uitsluitingsgronden meer dan voorheen als 'hard and fast rules' moeten worden toegepast. Dat zou de voorspelbaarheid van beslissingen van aanbesteders (en rechters) ten goede komen maar waarschijnlijk ook met regelmaat tot gevoelsmatig onredelijke

uitkomsten kunnen leiden. Gebeurt het omgekeerde dan is van een harde en voorspelbare regel geen sprake omdat er dan altijd per geval bezien zal moeten worden of er redenen zijn om wel of niet tot uitsluiting te komen.

Ook de verdere vraag die de Hoge Raad stelt kan voor de praktijk van belang zijn. Die vraag luidt of de nationale rechter mag volstaan met een marginale toetsing van de beoordeling van de aanbesteding aan het evenredigheidsbeginsel. In veel vonnissen is terug te vinden dat de rechter slechts marginaal kan toetsen. Komt de rechter tot de slotsom dat de aanbesteding zijn werk in beginsel goed gedaan heeft, houdt het doorgaans op voor de klagende inschrijver die het tegendeel beweert. Bij een meer dan marginale toetsing door de rechter is zeker voorstelbaar dat meer klagende inschrijvers succes zouden kunnen behalen met hun aanbestedingsgedingen.

Al met al valt het naar mijn mening toe te juichen dat de Hoge Raad hier voor een specifiek Nederlandse situatie prejudiciële vragen stelt. Daar waar de rechtsbescherming in aanbestedingszaken meestal op het niveau van de eerste aanleg blijft steken, is het goed voor de rechtsontwikkeling dat de Hoge Raad deze zaak niet voorbij heeft laten gaan. Of de gestelde vragen ook tot een wijziging van de bestaande praktijk zullen leiden, kan slechts afgewacht worden nu het nog wel enige tijd zal duren voordat het Hof zich over de gestelde vragen zal uitlaten.

1. HR 27 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:757 (*Connexxion/Staat*).
2. HvJ EG 29 april 2004, C-496/99.
3. HvJ EU 10 oktober 2013, C-336/12.
4. HvJ EU 13 december 2012, C-465/11 (*Forposta*).
5. In dit geval nog Richtlijn 2004/18/EG.
6. HvJ EU 29 maart 2012, C-599/10.

Bodem

Anouk Hofman
AKD

Nederlandse bedrijven gaan werk maken van een schonere bodem

In deze rubriek sta ik stil bij het op 17 maart 2015 ondertekende Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 en het op 18 mei 2015 ondertekende Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015. Beide convenanten treden op 1 januari 2016 in werking en eindigen op 31 december 2020. Deze convenanten zijn het bespreken waard, omdat zij ons inzicht geven in de wijze waarop het Nederlandse bodem-

beleid de komende vier jaar zal worden vormgegeven.

Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020

Op 17 maart 2015 hebben de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (hierna: de staatssecretaris), het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 getekend. Dit convenant is het vervolg op het Bodemconvenant 2010-2015. Daarin lag de nadruk op het saneren van vervuilde bodemlocaties die direct gevaar konden opleveren voor mensen. De meeste van deze vervuilde locaties zijn nu gesaneerd of ten minste zodanig beveiligd dat de risico's beheersbaar zijn en de vervuiling geen gevaar meer oplevert voor mensen. Tijd dus voor een nieuw convenant, met (ver)nieuw(d)e doelstellingen.

De staatssecretaris hoopt met het Convenant Bodem en Ondergrond te bereiken dat alle vervuilde bodemlocaties na 2020 veilig zijn voor mens

en milieu. Dit betekent dat deze locaties voor 2020 gesaneerd moeten zijn, dat de risico's van de vervuiling onder controle moeten zijn of dat er tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn genomen. Om dit doel te bereiken bevat het convenant de volgende speerpunten:

- *Gebiedsgericht grondwaterbeheer.* Er zijn in Nederland nog 1500 locaties die met voorrang aangepakt moeten worden door provincies en gemeenten. De vervuiling bedreigt namelijk het grondwater en daarmee ook de winning van drinkwater. Deze locaties zullen de komende jaren dan ook met voorrang worden aangepakt. Daarnaast zal in beeld worden gebracht in welke gebieden er behoefte bestaat aan het gebiedsgericht beheren van grondwaterverontreinigingen om de kwaliteit van het grondwater te verbeteren of in elk geval de verslechtering te stoppen.

- *Duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem en ondergrond.* Het is de bedoeling dat gesaneerde locaties of bodemlocaties die nu nog onder controle staan in de toekomst weer duurzaam en efficiënt kunnen worden gebruikt. Daarbij valt onder meer te denken aan het gebruik van de gronden als woningbouwlocatie, bedrijventerrein of park.
- *Sanering van spoedlocaties.* In navolging op het Bodemconvenant 2010-2015, is in artikel 4 van het convenant de doelstelling geformuleerd dat alle op de zogenaamde MTR 2013-lijsten¹ vermelde spoedlocaties in 2020 gesaneerd moeten zijn. Spoedlocaties zijn locaties die bij het huidige gebruik onaanvaardbare risico's kunnen vormen voor de mens (humane spoedlocaties), locaties waarbij verontreinigingen zich verspreiden via het grondwater (spoedlocaties verspreiding) en locaties waarbij het ecosysteem wordt bedreigd (spoedlocaties ecologie). In dat kader zullen de bedrijven die op de MTR 2013-lijsten zijn vermeld en die moeten worden onderzocht en mogelijk moeten worden gesaneerd, zo snel mogelijk worden benaderd. Op deze manier wordt zo snel mogelijk inzicht verkregen in de spoedeisendheid van de sanerings- en financieringsmogelijkheden van de bedrijven.
- *Nieuwe bedreigingen.* Nieuwe bedreigingen voor het bodem- en watersysteem worden de komende periode verder in beeld gebracht. Te denken valt aan de gevolgen van antibiotica, drugsafval en niet-genormeerde stoffen (medicijnresten, hormoonverstorende stoffen, pesticiden en andere microverontreinigingen).
- *Nazorg.* Nagegaan zal worden of de nazorgmaatregelen die plaatsvinden op gesaneerde locaties met een restverontreiniging op een milieuhygiënisch verantwoord wijze beëindigd of verlaagd kunnen worden.

Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015

In navolging op het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 hebben de staatssecretaris, de Vereniging VNO-NCW en de Koninklijke Vereniging MKB-Nederland op 18 mei 2015 het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015 getekend: een succesvolle uitvoering van het bodembeleid vraagt immers niet alleen om samenwerking tussen overheden, maar ook om samenwerking tussen overheden en het bedrijfsleven.

Uitgangspunt van het Convenant Bodem en Bedrijfsleven is dat de overheid en het bedrijfsleven een belangrijke stap willen zetten in de historie van bodemverontreiniging: ze willen de sanering van spoedlocaties definitief afronden zodat in de toekomst kan worden ingezet op het behoud van een schone bodem en de duurzame ontwikkeling van de bodem- en ondergrond. Om de sanering van spoedlocaties definitief af te kunnen ronden bevat het convenant nadere afspraken over:

- *Het saneren van spoedlocaties.* Bedrijven worden in de eerste plaats opgeroepen om de meest vervuilde grond zo snel mogelijk te saneren. In dat kader wordt ernaar gestreefd dat voor alle op de MTR 2013-lijsten opgenomen locaties uiterlijk op 31 december 2016 een beschikking ernst en spoed is genomen. Ook wordt gewerkt aan vereenvoudiging van de procedures rondom sanering, zodat gekomen kan worden tot een geïntegreerde aanpak van de resterende locaties in Nederland waar de bodem verontreinigd is.
- *Het saneren van niet-spoedlocaties.* Eigenaren van niet-spoedlocaties hoeven daarentegen pas op een natuurlijk moment en op een door henzelf gekozen wijze tot sanering over te gaan. Daarbij dienen echter wel de bepalingen van de Wet bodembescherming in acht te worden genomen.
- *Verlenging subsidieregelingen.* Om de saneringsdoelstellingen te bereiken, heeft de staatssecretaris te kennen gegeven dat zij

zich ervoor zal inspannen dat de looptijd van het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering wordt verlengd, zodat bedrijven die geconfronteerd worden met bodemsaneringen tot uiterlijk 1 januari 2030 een verzoek tot subsidievaststelling kunnen indienen. Daarnaast zal de staatssecretaris onderzoeken welke subsidiemogelijkheden de staatssteunregels bieden aan eigenaren en erfpachters van vervuilde gronden om over te gaan tot gebiedsgericht grondwaterbeheer.

Belang convenanten voor Wetsvoorstel Omgevingswet

Het wetsvoorstel voor de Omgevingswet is op 1 juli jl. aangenomen door de Tweede Kamer. Met de Omgevingswet wordt beoogd om 40 wetten op het terrein van de ruimtelijke ordening en het milieu te integreren. De Wet bodembescherming vormt vooralsnog geen onderdeel van deze integratie. De reden daarvan is dat de Wet bodembescherming eerst nog de nodige modernisering behoeft: in de Wet bodembescherming dient namelijk nog de omslag te worden gemaakt naar een gebiedsgericht bodemontwikkelingsbeleid, waarbij de nadruk zal verschuiven van sanering en beheersing van spoedlocaties naar het behoud van een schone bodem en de duurzame ontwikkeling van de bodem- en ondergrond. Nu met de beide convenanten wordt beoogd om – naast het definitief saneren van spoedlocaties – ook de horizon te verleggen naar het behoud van een schone bodem en de duurzame ontwikkeling van de bodem- en ondergrond, vormen de convenanten een eerste stap in het integratieproces.

Meer specifiek is in aanloop naar de Omgevingswet in het Convenant Bodem en Bedrijfsleven afgesproken dat:

- de procedures voor het uitvoeren van bodemsaneringen verder vereenvoudigd dienen te worden;
- de in artikel 13 van de Wet bodembescherming opgenomen zorgplicht zal worden ingebed in de algemene zorgplicht van de Omgevingswet;

- bedrijven meer flexibiliteit wordt gegeven bij de keuze voor bodembeschermende maatregelen en voorzieningen, zodat beter rekening kan worden gehouden met de specifieke omstandigheden van de activiteiten en de locatie zonder dat het beschermingsniveau wordt aangetast.

Conclusie

Uit zowel het Convenant Bodem en Ondergrond als het Convenant Bodem en Bedrijfsleven volgt dat de komende periode een geleidelijke kentering in het bodembeleid valt te verwachten. Waar nu nog vooral wordt ingezet op het saneren van vervuilde bodemlocaties die direct gevaar kunnen opleveren voor mensen, wil de overheid de komende vier jaar aan die saneringen een definitief

einde maken zodat in de toekomst kan worden ingezet op het behoud van een schone bodem en de duurzame ontwikkeling van de bodem- en ondergrond. Daarmee is de eerste stap in de integratie naar de Omgevingswet gezet.

1. Hierin zijn de spoedlocaties op basis van verspreidingsrisico's en ecologische risico's geïnventariseerd.

Bouwrecht

Alexander van der Stoep
TBI Holdings

Ontwikkelingen personen-vennootschappen: de Hoge Raad hakt een tweetal knopen door

In de bouw- en vastgoedsector wordt veelvuldig gebruikgemaakt van de vennootschap onder firma (v.o.f.) en (in mindere mate) van de commanditaire vennootschap (C.V.). Door ondernemingen gevormde combinaties voor het uitvoeren van projecten, worden meestal in een vennootschap onder firma ondergebracht. Door de Hoge Raad is recent een tweetal opmerkelijke arresten geweest, die voor de sector relevant zijn.

1. Nieuwe vennoten v.o.f. en C.V. óók aansprakelijk voor oude schulden

In zijn arrest van 13 maart 2015 (ECLI:NL:HR:2015:588) hakt de Hoge Raad een eerste knoop door. Dit arrest heeft betrekking op de hoofdelijke aansprakelijkheid van vennoten van een v.o.f. en beherend vennoten van een C.V.

De Hoge Raad heeft geoordeeld over de vraag in hoeverre een later toegetreden beherend vennoot hoofdelijk aansprakelijk is voor schulden (in casu ging het om pensioenverplichtingen) van de commanditaire vennootschap die zijn ontstaan in de periode van voor zijn toetreding. Hoewel de wet daar niet helemaal duidelijk over is, werd in de literatuur en lagere jurisprudentie in het algemeen aangenomen dat vennoten die tot een al bestaande v.o.f. of C.V. toetreden, niet voor reeds bestaande schulden van de vennootschap aansprakelijk zijn, alhoewel er in de literatuur en jurisprudentie tevens voorbeelden te vinden zijn van het tegengestelde standpunt.¹

In zijn arrest van 26 november 2013 gaat het Hof Amsterdam niet in op de vraag of de nieuw toegetreden vennoot persoonlijk kan worden aangesproken voor vorderingen die voor zijn aantreden als vennoot zijn ontstaan. Naar het oordeel van het hof was deze vraag in casu niet aan de orde omdat de ambtshalve aanslagen tot afdracht van pensioenpremies waren opgelegd in de periode dat de beherend vennoot reeds tot de C.V. was toegetreden. Op dit onderdeel werd de klacht tegen het arrest van het hof gegrond verklaard. De Hoge Raad oordeelde wel dat de vordering van het pensioenfonds van rechtswege ontstond op het moment waarop de commanditaire vennootschap aan de voorwaarden voldeed voor verplichte deelneming in het bedrijfstakpensioenfonds. Dat moment lag voor de toetreding van de beherend vennoot tot de C.V. Echter, dat kon de

beherend vennoot niet baten, aangezien hij volgens de Hoge Raad desondanks hoofdelijk verbonden was voor de schulden van de vennootschap die betrekking hebben op de periode van vóór zijn toetreding. Nieuwe vennoten zullen aldus aansprakelijk zijn voor alle schulden en dus ook voor 'oude' schulden van de vennootschap.

Voor dit oordeel hanteert de Hoge Raad verschillende argumenten. Als uitgangspunt geldt dat de commanditaire vennootschap wordt voortgezet bij toetreding van de commanditaire vennoot. In dat geval geldt dat volgens artikel 19 lid 1 Wetboek van Koophandel (hierna: WvK) de beherende vennoten hoofdelijk verbonden zijn. Artikel 18 WvK, dat ingevolge artikel 19 lid 2 WvK eveneens geldt voor beherende vennoten van een commanditaire vennootschap, bepaalt voor de vennootschap onder firma dat iedere vennoot hoofdelijk verbonden is 'wegens de verbintenissen der vennootschap'. De Hoge Raad neemt dit letterlijk en overweegt ter zake dat in deze wettelijke bepaling geen beperking te lezen is tot verbintenissen van de vennootschap die zijn ontstaan nádat de vennoot is toegetreden.² De omstandigheid dat bij deze uitleg de bestaande schuldeisers van de vennootschap er met de toetreding van een nieuwe vennoot een nieuwe verhaalsmogelijkheid bij krijgen, leidt volgens de Hoge Raad niet tot een ander oordeel.

In de overwegingen van de Hoge Raad komt naar voren dat met de belangen van toetredende vennoten desondanks rekening wordt gehou-